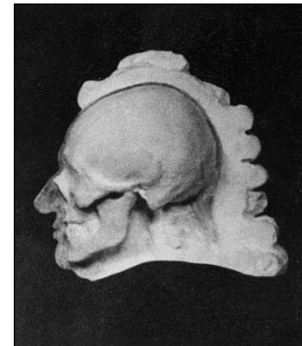
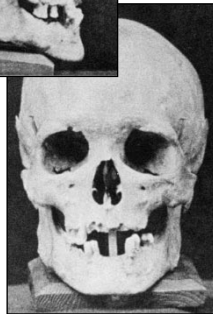

Det tog lång tid och mycken möda innan man lyckades skapa en porträttlik gipsprofil av Bach.

BACH-ARCHIV LEIPZIG

Johann Sebastian Bachs kvarlevor hittades och identifierades efter ett idogt detektivarbete

Den tidigare friske och robuste tjugobarnsfadern Johann Sebastian Bach dog troligtvis av komplikationer till två misslyckade starr-

operationer (utförda av samme charlatan som senare misshandlade Georg Friedrich Händel).

Den 31 juli 1750 begravdes han vid den ordinarie begravningsplatsen på Johanneskyrkogården i Leipzig. Ingen gravsten restes, begravningen var lika anonym som Mozarts.

neddragna och mer breda än höga.

»Den första anblicken«, skrev anatomiprofessorn Wilhelm His, som utförde inspektionen, »visade att det var ett ovanligt kranium».

MEDICIN HISTORISK

paus
Medicinhistoriska ögonblicksbilder, i form av en kort text till en bra bild, välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf

Man fick leta efter graven

År 1894, då Bach äntligen uppmärksammats, började man leta efter graven. Av kyrkböckerna framgick att Bach hade begravts i en ekkista cirka sex steg från sydportalen. Vid letandet fann man först en ekkista som innehöll ett kvinnoskelett. En andra ekkista rymde en äldre välbyggd man med kraftig skalle. Pannan var tillbakalutad och ögonbrynen gick i mitten ihop i en valk. Näsan var framträdande, underkäken något framdragen och ögonhålorna

Mödösamt

»porträttarbete»

En kommission tillsattes och Carl Seffner, den skulptör som senare utförde Bachmonumentet vid Thomaskyrkan där Bach var kantor i 27 år, anmodades göra en gipsavgjutning, vilket var svårt då någon dödsmask inte hade anbragts. I samarbete med Wilhelm His gjordes jämförelser av ansiktsmjukdelarnas tjocklek på såväl levande samtida personer som på deras porträtt.

Så småningom lyckades Seffner skapa en porträttlik gipsprofil av kompositören. Kommissionens utslag blev att kraniets äkthet hade bevisats, särskilt vad gällde näsa, ögonhålorna och underkäke. En senare jämfö-

förelse med Bachs barnbarn visade samma sluttande panna, samma näsa och underkäke som farfaderns.

Bachs skelettdelar placerades i ett mausoleum i Johanneskyrkan i Leipzig.

Ny undersökning

År 1949 fick professor Wolfgang Rosenthal från Berlin utföra en ny besiktning, som dock publicerades först 1965. Han fann samma formationer och defekter som tidigare Wilhelm His, och antog att Bach hade haft smärtsamma ryggsbesvär. Dessa skulle möjligtvis ha förvärrats av det stora antal exostoser som His och Rosenthal noterat i bäckenringen, ländryggen och hälsenan. Exostoserna påminde enligt Rosenthal om de »ryttar- och exercisben» man ofta fann hos hästkarlar och soldater.

Anatomen kom här att tänka på de gamla mekaniska orglar Bach tvingats spela på, och funderade över om inte exostoserna kunde vara en yrkesföreteelse, till och med en sjukdom. Han tog röntgenbilder av såväl Bachs som Thomasorganisten Günther Ramins skelett och fann jämförbara exostoser. Han fortsatte sedan med undersökningar av flera gamla organister som spelat på omoderna orglar, och fann då liknande bennybildningar.

Yrkessjukdom hos organister?

Organisten sitter mitt på bänken

Slutresultatet av det mödosamma »porträtarbetet» blev ändå ett pampigt monument, som står utanför Thomaskyrkan i Leipzig.

BACH-ARCHIV LEIPZIG

och måste röra benen åt båda hållen på pedalerna. Detta måste ge effekter på vadmuskler och fotsulor. De samtida handrörelserna i flera plan orsakar naturligtvis underliga höft-rörelser, med troliga benförändringar i bäcken och länd som följd. Rosenthal fann dessutom att blinda organister, som kanske spänner sig ännu mer, utvecklade exostoser.

Han avslutade sin artikel dels med att fastslå att exostoserna stödde äktheten av Bachskelettet, dels med att föreslå att existensen av en särskild »organistsjukdom» skulle bekräftas.

Välkomnades med fuga

Bachs kvarlevor fick sin slutliga viloplats i Thomaskyrkan i Leipzig. Detta berodde på ett rykte att den un-

der andra världskriget sönderbombade Johanneskyrkan skulle sprängas för att ge plats åt bostäder. En funktionär från Thomaskyrkan övervakade hur hjälpsamma byggnadsarbetare räddade kistan, lade den på en kärva och drog den till Thomaskyrkan, där den placerades på golvet i sakristian. Männens satta sig stillsamt bredvid; så gjorde också den inträdande organisten. Efter en stund reste sig denne, gick upp på orgelläktaren och hälsade Johann Sebastian Bach välkommen med en dånande fuga.

Tomas Gejrot

docent i medicinens historia,
Åhus

Referenser

- His W. Johann Sebastian Bach. Forschung-
en über dessen Grabstätte, Gebeine und
Anlitz. Bericht an den Stadt Leipzig.
Leipzig: Vogel, 1895.
Rosenthal W. Die Identifizierung der Gebe-
ine Johann Sebastian Bachs. Mit Bemerkun-
gen über die »Organistkrankheit».
Leopoldina, Reihe 3. Halle/Saale, 1965.
Franken FH. Die Krankheiten Grosser
Komponisten. Band 4. Florian Noetzel,
1995.